

Лекція № 5

Тема: РАДИКАЛЬНІ ПРИРОДООХОРОННІ ТЕХНОЛОГІЇ

План:

- 5.1 Методи радикальних природоохоронних дій.
- 5.2 Технологія захисту природних екосистем.
- 5.3 Радикальні природоохоронні заходи в населених пунктах.
- 5.4 Попередження негативних наслідків неліцензованої рекреації.

5.1 Методи радикальних природоохоронних дій

Розглянемо методи, які випробувані в Україні і які є нормальною реакцією небайдужої людини на нищення природи.

Шипування дерев. Використовується для саботування спилювання дерев. В ділянку стовбура дерева від 5 до 60 см над рівнем ґрунту під кутом 60–75° вбиваються 3–5 цвяхів завдовжки близько 10 см. Шапочки цвяхів маскуються серед кори або обкусуються кусаками. Таким чином, цвяхи розташовуються майже вертикально, перекривають собою всю ділянку стовбура, по якій найбільш імовірно пройде зріз бензопили. При цьому рветься ланцюг пилки, коли та торкається дерева. Цей метод застосовують і для саботування лісопилки. Зіпсована цвяхами деревина стає непридатною для продажу і дерева пиляти вже немає сенсу. Шипування прямо не забороняється законом. Вбивати металеві предмети не можна лише на землях природно-заповідного фонду.

Великої шкоди шипування дереву не коїть: воно загоює ранку від цвяхів, щоб потім не загинути від пилки. Крім того, деякі садівники використовують цвяхи для підвищення врожайності дерев.

Для шипування великих дерев великими цвяхами використовується спеціальна металева ручка, схожа на ручку від напилка чи стамески. У цю ручку вставляється цвях, вже без шляпки і забивається. Після шипування залишаються попереджувальні таблички про небезпеку («Обережно! В дерева забиті цвяхи»).

Шипування пеньків. Для зменшення травмування ґрунту пеньок обкапують на певну глибину і спилюють ще раз. Після цього зріз пенька лишається нижче рівня ґрунту і його легко засипають. Щоб перешкодити рубкам дерев тими ж працівниками, що і дана рубка, можна в середину трухлявих пеньків забити довгі і товсті цвяхи, які легко псують пилки.

Шипування доріг. Застосовується для перекривання в'їзду автотранспорту до особливо цінних природних ділянок. Металеві шипи або вкорочені товсті цвяхи розташовують на дерев'яній або залізній основі і вкопують у дорогу. Можна використовувати і спеціально виготовлені «їжачки», міцно закріплені у ґрунті. Зазвичай такі об'єкти розташовують у калюжах на дорогах і де на них не наступлять люди. Перед зашипованою ділянкою дороги можна повісити табличку застережливого змісту.

Шипування луків та інші засоби збереження зникаючих рослин – методика перешкоджання сінокосінню у місцях зростання видів рослин, що охороняються. В землю на луках вбивають довгі шматки незагостреної арматури (на 1 м заглиблюють у ґрунт, на поверхні залишають 10 см). Для уникнення травмування людей на шипи можна вдягнути резинові чохли, зробити їх товстими і тупими. Це все одно завадить косінню.

Іноді розвішують уздовж доріг, що ведуть до лісу (в якому ростуть зникаючі рослини), листівки про те, що у траві багато кліщів, та підписують словом «санепідемстанція». Можна вигадувати й інші речі (змії, радіація тощо).

Менш популярними заходами є закидання популяцій зникаючих і гарно квітучих видів сухими гілками і часткове обривання пелюсток більших квітів, які вже зав'язалися. Іншим методом є пропаганда отруйності видів.

Перекривання доріг. Викочують стовбури або колоди дерев, скріплюють зазубреними металевими скобами.

На в'їзді до природного об'єкта можна повісити знак «цеглина», інколи це спрацьовує.

Можна повісити таблички про те, що дорога перекопана в багатьох місцях або повісити реальний знак земляних робіт.

Шлагбауми. Замок і шлагбаум у лісі свідчать проте, що хтось хоче бути власником цієї ділянки лісу. Якщо він закритий на замок, поверх можна повісити свій ланцюг і свій замок. Ланцюг брат товстий, а замок із цільним литим корпусом, якого не можна розбити. Або можна зіпсувати наявний замок, у ньому можна обломати старий ключ чи розплавити поліетиленовий пакет і закупорити ним отвір.

Перекопування доріг. Це найпростіший спосіб перешкодити несанкціонованому в'їзду відпочиваючих і бракон'єрів до заповідного об'єкта. Перекопують вузькі місця доріг для виключення об'їзду (рівчак, проїзд між двома деревами, валами, чагарниками) широкими канавами поперек дороги. Землю, отриману при копанні траншеї, розкидають на велику відстань, стінки траншеї роблять пологими, щоб земля не обсипалася і не змивалася дощем. В радіусі до 100 м відносять подалі усі гілки і колоди, що можуть бути використані для перекривання траншеї.

Інший варіант – у вузькому місці дороги викопують дві поздовжні траншеї в коліях.

Боротьба зі збором березового соку.

5.2 Технологія захисту природних екосистем

Саботаж руйнування ландшафтів. Сільське господарство, мережа транспортних шляхів знищують ландшафти. Місцеві жителі з метою перегону худоби або мийки машин зводять на малих річках невеличкі греблі, при цьому утворюються ставки, що порушують гідрологічний режим, перешкоджають міграції та нересту риб. Для боротьби з цим під час весняного паводку в греблях роблять невеликі вертикальні щілини саперною лопаткою чи сапкою. Частина дамби, що залишилася, руйнується водою самої річки.

Часто місцеві жителі розкопують степові схили, створюючи на них штучні тераси; приносять чорнозем і влаштовують несанкціоновані городи. Боротьба полягає в «зчісуванні» бортів (країв) терас звичайною лопаткою. Перша ж злива змие принесений шар чорнозему з тераси. Згодом на місці знищеної тераси відновиться степова рослинність.

Для саботажу осушення боліт у русло осушувальних каналів скидають хмиз і землю, що паралізує течію. Далі стіни каналу руйнуються самі і частково заповнюють русло, на місці каналу проростає болотна рослинність.

Штучний пал. Зумисне підпалювання трави з метою охорони ранньоквітучих рослин. Коли трава біля зникаючих рослин загориться, за допомогою граблів роблять так, щоб вогонь розповсюдився лише вузькою смугою навколо зникаючих видів. Коли коло замкнеться, потрібно все загасити. Навколо зникаючих рослин утворилось негорюче захисне коло.

Радикальні заходи в складі кампанії «Ялинка». Під Новий рік молоді ялинки можуть бути спилані. Їх можна пофарбувати рідкими нерівномірними штрихами фарбами червоного, синього, жовто-коричневого кольору, подібних до кольорів сухої хвої. Рідкі штрихи фарби не порушують процес фотосинтезу, а хвоя повністю заміниться через декілька років.

Так само можна робити й у випадку з первоцвітами й шкірою тварин, що продаються нелегально.

Охорона тваринного світу.

Кажани. На вхід у печеру, де вони живуть, встановлюють сталеві ґрати, бетонуючи їх основи, щоб до печери не було можливості проникнути.

Боротьба з трапперами. Це людина, що ловить звірів капканами. Фактично немає обмежень на застосування капканів, тому ця руйнівна діяльність широко поширена. Капкан ставлять у заглиблення ґрунту й присипають землею. Можна зондувати підозрілі місця ціпком або гілкою. Якщо встановлено місце знаходження капкану, то там можна залишити запах інших тварин, тоді жертва не підійде до нього. Якщо тварина у капкані жива, її можна врятувати. На голову тварині накинути куртку чи брезент, віджати стулки капкана і звільнити затиснуту

кінцівку. Бути дуже обережними, якщо на морді тварини слина або піна (ознаки сказу). В будь-якому випадку чекати, коли тварина звільниться з куртки чи брезенту.

Різновидом капканів є силки (петля з дроту) для полювання на зайців і лисиць. Найкраще перерізати дріт, але так, щоб це було непомітно.

5.3 Радикальні природоохоронні заходи в населених пунктах

Такими заходами є:

- руйнування будівельних парканів, які огорожують майданчик;
- саботування проїзду техніки на будівельний майданчик (сідання, лягання на дорогу, приковування себе до будівельної техніки чи до дерев, які будуть спилані встановлення наметового містечка);
- скидання сміття (до яру, балки, віддаленої частини парку) попереджають шипуванням і викликають екологічного інспектора, який складає відповідний протокол;
- повернення сміття господарю (висипають на ганок чи біля воріт) (операція «Бумеранг»);
- викиди у річку (законними методами боротися важко, штрафи дуже низькі), тому найжорстокіше буде заткнути трубу, спричинивши затоплення самого підприємства. Заповнити її можна бетоном, надутою всередині автопокришкою, вирізаним корком з дерева.

5.4 Попередження негативних наслідків неліцензованої рекреації

Неліцензована рекреація на природних територіях на землях природно-заповідного фонду (ПЗФ), які є привабливими для туристів і рекреантів.

Туристи – люди, що займаються проходженням маршрутів по природним і малозаселеним ділянкам, а також відвідуванням визначних об'єктів в природі і в містах.

Рекреанти – люди, що займаються виїздом в природу на приватному авто або у громадському транспорті. Після цього, як правило, залишаються сміття, поламані дерева, незагашені згарища, розкатані автомобільними коліями галявини та ділянки степу. Тобто рекреанти трансформують місце свого відпочинку.

Вирішення сміттевої проблеми. Штрафні санкції і попередження не дають жодного ефекту у боротьбі із засміченням. Крім засмічення природи під час стихійного відпочинку, рекреанти вивозять на природу побутові відходи (узлісся, узбіччя лісових доріг, яри, балки, лісосмуги). Пластикове і скляне сміття надзвичайно довго розкладається, під час весняних і осінніх спалювань трави і опалого листя воно також горить і викидає у повітря велику кількість шкідливих хімічних сполук. Заходи з вирішення цієї проблеми:

1) часткове засмічення можна попередити встановленням на в'їздах до природних територій баків для сміття. При цьому виникає необхідність регулярного вивезення сміття, тому це можливо лише в об'єктах ПЗФ (природні та біосферні заповідники, національні природні парки), оскільки вони мають адміністрацію. В інших випадках користувачами не заповідних територій є сільради або лісництва. Встановлення ними баків для сміття практично виключене;

2) афішування акцій по його прибиранню в місцевій пресі й інших медіа, залучення до акцій школярів і працівників підприємств та установ. Оптимально організовувати такі акції в рамках осінніх і весняних місячників з благоустрою, напередодні Дня Землі та Дня охорони довкілля під гаслом «Чисто там, де не сміять».

Вирішення проблеми вандалізму. Рекреанти дуже схильні до вандалізму: порубані в лісі для вогнища живі дерева, поламані шлагбауми і стовпчики квартальної сітки лісів, умисно знищені природоохоронні щити та інформаційні аншлаги об'єктів ПЗФ. Тому аншлаги і щити (знаки) варто виробляти з металу і вивішувати на висоті, де до них важко дістатися без спорядження або встановлювати в зоні прямої видимості лісництва або адміністрації парку/заповіднику.

Частковий ефект дає обмеження в'їзду до ПЗФ. Найкращим заходом є регулярне патрулювання території із залученням лісників, інспекторів і міліції.